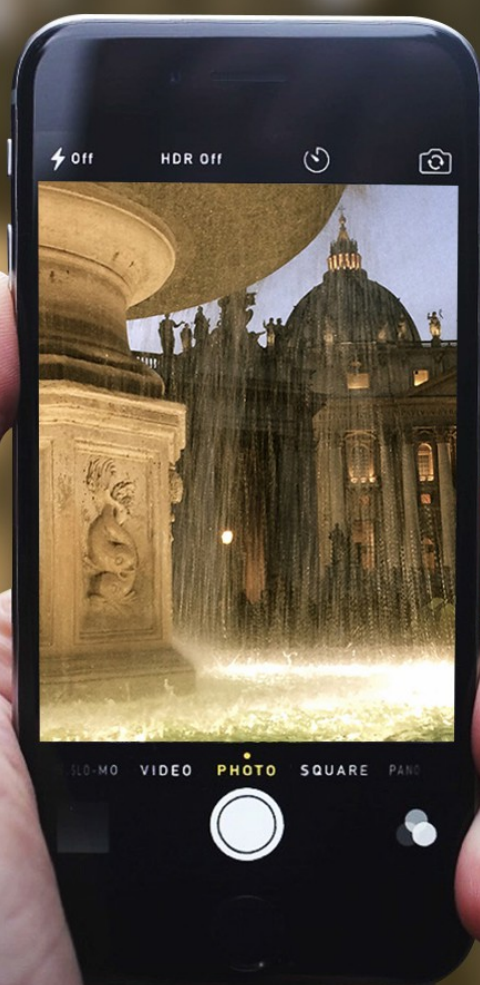

Agnieszka Zakrzewicz

DRZWI WATYKANU

RW2010

DEMO

wydanie specjalne z okazji Roku Świętego 2015

Agnieszka Zakrzewicz

DRZWI WATYKANU

Oficyna wydawnicza RW2010

Poznań 2015

AGNIESZKA ZAKRZEWICZ
DRZWI WATYKANU

Oficyna wydawnicza RW2010 Poznań 2015

Redakcja i korekta: zespół RW2010

Copyright © Agnieszka Zakrzewicz 2015

Okładka Copyright © Mateusz Śłużyński 2015

Zdjęcia Copyright © Agnieszka Zakrzewicz 2015

Copyright © for the Polish edition by RW2010, 2015

e-wydanie I

ISBN 978-83-7949-164-3

Wszelkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie całości albo fragmentu – z wyjątkiem cytatów w artykułach i recenzjach – możliwe jest tylko za zgodą wydawcy.

Aby powstała ta książka, nie wycięto ani jednego drzewa.

Dział handlowy: marketing@rw2010.pl

Zapraszamy do naszego serwisu: www.rw2010.pl

Ryc. 1. Święte Drzwi. Artysta Vico Consorti.

ŚWIĘTE DRZWI

Zgodnie z opisem podanym w 1450 roku przez Jana Rucellai z Viterbo to papież Marcin V w 1423 roku po raz pierwszy w historii lat jubileuszowych otworzył Święte Drzwi w Bazylice Świętego Jana na Lateranie. W tym czasie Jubileusz zwyczajny był celebrowany co trzydzieści trzy lata.

Otwarcie Świętych Drzwi w bazylice watykańskiej miało miejsce po raz pierwszy w Boże Narodzenie 1499 roku i była to jeszcze stara Bazylika konstantyńska. Z tej okazji papież Aleksander VI zdecydował, że tak zwane Święte Wrota lub Święte Bramy będą otwierane nie tylko w Bazylice św. Piotra i w Bazylice św. Jana na Lateranie (która wcześniej była siedzibą głowy Kościoła katolickiego), ale również w dwóch innych Bazylikach rzymskich: Najświętszej Maryi Panny i św. Pawła za Murami.

W rzeczywistości trudno mówić o... bramie w przypadku starej Bazyliki konstantyńskiej; chodziło najprawdopodobniej o małe drewniane drzwi służbowe, po lewej stronie fasady, które w nowej świątyni rozbudowano i przekształcono w Święte Drzwi – w miejscu, gdzie znajdują się obecnie (po wejściu do bazyliki – to te ostatnie po prawej stronie). Wiązało się to ze zniszczeniem znajdującej się wewnątrz bazyliki kaplicy ozdobionej mozaikami i poświęconej Matce Bożej przez papieża Jana VII.

Aleksander VI chciał też, żeby uroczysta liturgia Roku Świętego została dobrze określona ze względu na jej doniosłe znaczenie. Ustalenie obrzędów powierzono słynnemu ówczesnie mistrzowi ceremonii papieskich Janowi Burchardowi ze Strasburga i biskupowi połączonych diecezji Civita Castellana i Orte. W Roku Jubileuszowym 1500 Święte Wrota zostały otwarte w Wigilię Bożego Narodzenia 1499 roku i zamknięte w uroczystość Objawienia Pańskiego w 1501 roku. Rytuał przygotowany przez Burcharda i zatwierdzony przez papieża Aleksandra VI – z wyjątkiem kilku

drobnych zmian wprowadzonych w 1525 roku przez mistrza ceremonii Biagio da Cesena – stosowano podczas obchodów wszystkich kolejnych lat jubileuszowych.

Sekwencja obrzędów rytualnych w XVI wieku była następująca. Podczas „Otwarcia” papież przechodził z Pałacu Apostolskiego wraz z kardynałami do Kaplicy Sykstyńskiej, by dokonać uroczystego wysłania kardynałów legatów na otwarcie Świętych Drzwi w pozostałych bazylikach rzymskich. Następnie procesja papieska, której towarzyszył śpiew modlitewny *Iubilate Deo* lub Hymn do Ducha Świętego, udawała się do atrium watykańskiego. Po odmówieniu modlitwy *Deus qui per Moysen* papież, wypowiadając głośno słowa *Aperite mihi portas iustitiæ*, uderzał srebrnym młotem trzy razy w mur wzniesiony po zewnętrznej stronie Świętej Bramy. Po czym wracał na swoje miejsce w orszaku, aby umożliwić murarzom całkowite wyburzenie ściany zewnętrznej i wewnętrznej. Po otwarciu watykańskich wrót jubileuszowych Ojciec Święty klękał w nich, a następnie przechodził przez nie jako pierwszy, aby poprowadzić uroczystą procesję do ołtarza bazyliki, gdzie celebrowano nieszpory. Kronikarz Jubileuszu 1423 roku L. Bargellini pisał, że ludzie łapią w locie kawałki cegieł i gruzu, które odpryskują podczas burzenia drzwi, i zabierają je do domu jak relikwie.

W czasie „Zamknięcia” zwierzchnik Kościoła katolickiego opuszczał bazylikę, jako ostatni przekraczając Święte Drzwi. Potem błogosławił kamienie i cegły służące do wzniesienia muru, brał do ręki murarską kielnię i rzucając cement na próg, ustawiał na nim trzy pierwsze cegły z wyrytym własnym imieniem oraz urnę zawierającą monety jubileuszowe. Chór śpiewał hymn *Caelestis Urbs Ierusalem*, podczas gdy robotnicy kończyli stawianie przedniej i tylnej ściany, za którymi skrywały się Święte Wrota aż do następnego Jubileuszu. W tym czasie Ojciec Święty udzielał apostołskiego błogosławieństwa miastu i światu (*Urbi et Orbi*).

Od 1500 do 1950 roku obrzędy jubileuszowe związane z otwarciem Świętych Drzwi pozostały praktycznie niezmienione. Aż do Roku Świętego 1975 Święte Wrota

zamurowywano zarówno z zewnątrz, jak i od wewnątrz bazyliki; w dniu rozpoczęcia Jubileuszu każdy papież miał w ręku młotek, którym uderzał trzy razy w mur zewnętrzny, po czym prace rozbiórkowe wykonywali robotnicy, aby Ojciec Święty mógł dalej prowadzić ceremonię. Niektórzy spadkobiercy kluczy Piotrowych traktowali swoją symboliczną pracę nazbyt dosłownie. Wciąż żywe są wspomnienia incydentu – i towarzyszących mu obaw – do którego doszło w Wigilię 1974 roku, gdy podczas otwierania zamurowanych wrót cement i okruchy muru posypały się na papieża Pawła VI.

Do 1950 roku Święte Drzwi były wykonane z drewna – chowano je i zamykano na noc, gdy pielgrzymi nie mieli już wstępu do bazyliki, a wystawiano za dnia, by ułatwić przepływ pielgrzymów. Konkurs na rzeźbione drzwi z brązu wygrał włoski artysta Vico Consorti. Zdobią one bazylikę zaledwie od sześćdziesięciu pięciu lat.

Grube mury skrywające przez lata Święte Drzwi symbolizowały grzechy człowieka, które uniemożliwiają mu udział w Odkupieniu. Paweł VI postanowił przenieść punkt ciężkości z grzechu na przebaczenie – a więc ze ściany na drzwi – i zgodnie z jego wolą po zakończeniu obchodów Roku Jubileuszowego Święte Drzwi były zamurowywane już tylko od wewnątrz bazyliki. Zatem zaledwie od czterdziestu lat możemy podziwiać w bazylice watykańskiej wspaniałą jubileuszową Świętą Bramę z brązu usytuowaną po lewej stronie atrium, na której zostały przedstawione sceny biblijne – od stworzenia świata, poprzez wygnanie z raju Adama i Ewy, przyjście Syna Bożego na świat, jego ukrzyżowanie, zmartwychwstanie i wniebowstąpienie.

Dzisiaj, aby otworzyć te drzwi zgodnie z obrządkiem liturgicznym, nie jest już potrzebny srebrny młot, a żeby je zamknąć papież nie musi używać murarskiej kielni.

Mur wewnętrzny jednak pozostał, a jego ściany wykonane są z cegieł, w których zawsze zostaje wyryte imię papieża otwierającego i zamykającego dany Rok Święty. Zamurowany jest w nich także pergamin papieski i kilka monet przechowywanych w specjalnej urnie. Monety, które obecnie znajdują się za Drzwiami Świętymi, przy-

wołują dwudziesty trzeci rok pontyfikatu Jana Pawła II – to ostatni Jubileusz zwyczajny, który był obchodzony w 2000 roku.

Choć zwyczajny, był to jednak bardzo szczególny Rok Święty. W bulli *Incarnationis Misterium* ogłaszającej Wielki Jubileusz papież Polak wspomniał o tym, że ludzkość po przekroczeniu Świętej Bramy w bazylice watykańskiej zostawia za sobą nie tylko wiek, ale i dwa tysiąclecia chrześcijaństwa.

Jan Paweł II uprościł też obrządki jubileuszowe, pozwalając na wcześniejsze rozbicie muru, tak aby papież w dzień rozpoczęcia Jubileuszu mógł bez problemu i czekania otworzyć Święte Drzwi. Po jego zakończeniu mur z cegieł z wyrytym imieniem aktualnego papieża można wznieść później. W 2000 roku po raz pierwszy w historii lat świętych Jan Paweł II osobiście otworzył wszystkie cztery Święte Bramy bazylik rzymskich.

Czym nas zaskoczy teraz papież Franciszek, który zainauguruje obchody Jubileuszu nadzwyczajnego przewidzianego pierwotnie na 8 grudnia 2015 roku?

Już wiemy, że Jorge Maria Bergoglio zrewolucjonizuje całkowicie dotychczasowy ceremoniał. Przyspieszy otwarcie Świętych Drzwi, przenosząc termin na 29 października 2015 roku, i otworzy wrota katedry w Bangi – stolicy Republiki Środkowoafrykańskiej – podczas swojej pierwszej pielgrzymki do Afryki.

I tak nowy spadkobierca kluczy Piotrowych oraz biskup Rzymu, przybyły z Ameryki Łacińskiej, w trzecim tysiącleciu chrześcijaństwa otwierając nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia w Afryce, czyni po raz pierwszy gest naprawdę uniwersalny – otwiera Drzwi Watykanu na świat...

Ryc. 2. Watykan. Widok na plac św. Piotra.

Nota biograficzna

Foto: Izabela Maciejewska.

Agnieszka Zakrzewicz – dziennikarka, pisarka, eseistka, blogerka, historyczka i kuratorka sztuki. Korespondentka zagraniczna z Rzymu dla polskich mediów od blisko dwudziestu lat. Ukończyła historię sztuki współczesnej na Uniwersytecie La Sapienza w Rzymie. Od 2000 roku jest członkiem Stowarzyszenia Dziennikarzy Zagranicznych we Włoszech. Jako kuratorka zorganizowała liczne i prestiżowe wystawy międzynarodowe. Jest autorką książek: „Papież i kobieta” (Racjonalista, 2010), „Głosy spoza chóru” (Czarna Owca, 2013), „Watykański labirynt” (Czarna Owca, 2013), wydanie włoskie: „I labirinti oscuri del Vaticano” (Newton Compton, 2013). Prowadzi platformę blogerską: „Agnieszka Zakrzewicz. Moje blogowisko” oraz blog: „W cieniu San Pietro”.